

onbekende beroemdheid conny van rietschoten

Bijzondere zeilprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zeilen belicht een aantal van die vergeten zeilers onder de noemer 'Onbekende beroemdheden'.

FLYER FLY FAST

Conny van Rietschoten, nu 87 jaar, is bijna te groot voor deze rubriek. Eerste Nederlandse winnaar van de Whitbread Round the World Race, enige schipper ter wereld tot nu toe die de race twee keer heeft gewonnen, naamgever van de prestigieuze zeilprijs van Nederland. En overlever in een zeer natte Draak op een ijskoude Noordzee.

TEKST EN FOTO'S MICHIEL VAN STRATEN

FOTO'S UIT FLYER – THE QUEST TO WIN THE ROUND THE WORLD RACE (C. VAN RIETSCHOTEN EN B. PICHTHALL)

Het is lastig kiezen, wanneer je uit de zeilcarrière van Cornelis van Rietschoten zijn grootste prestatie zou willen benoemen. Zijn winst van de Whitbread Round the World Race in 1978 is er uiteraard één. Dat kunststuk herhalen in 1982 is er nog één. Maar misschien is de vroege overlevingstocht van Engeland naar Noorwegen nog wel betekenisvoller qua prestatie, omdat de jonge Van Rietschoten daar hele dagen voor zijn leven heeft staan pompen in een Draak die af en toe meer onder dan op het water lag. Of misschien is de inspirerende werking van zijn zeilprestaties wel zijn grootste verdienste. Lobke Berkhout, die drie keer de Conny van Rietschoten Trofee heeft gewonnen, illustreert dat: "Mijn ouders hadden thuis videobanden

in de kast staan met beelden van zijn Whitbreads op *Flyer*." Zij vond daarin, zoals meerdere zeilers, veel inspiratie. Mandy Mulder won de trofee in 2008: "Het doorzettingsvermogen van Conny is een inspiratie voor mij geweest vanaf de dag dat ik het verhaal hoorde dat hij met een hartaanval door is gevaren. Voor de Nederlandse zeilsport zijn zijn prestaties van groot belang geweest. De huidige Volvo Ocean Race is de meest bekende, prestigieuze zeilrace rond de wereld. Door die te winnen, heeft Conny het zeilen onder de aandacht gebracht van een groot publiek. Dit is voor de ontwikkeling van een sport heel belangrijk."

Vormende jaren

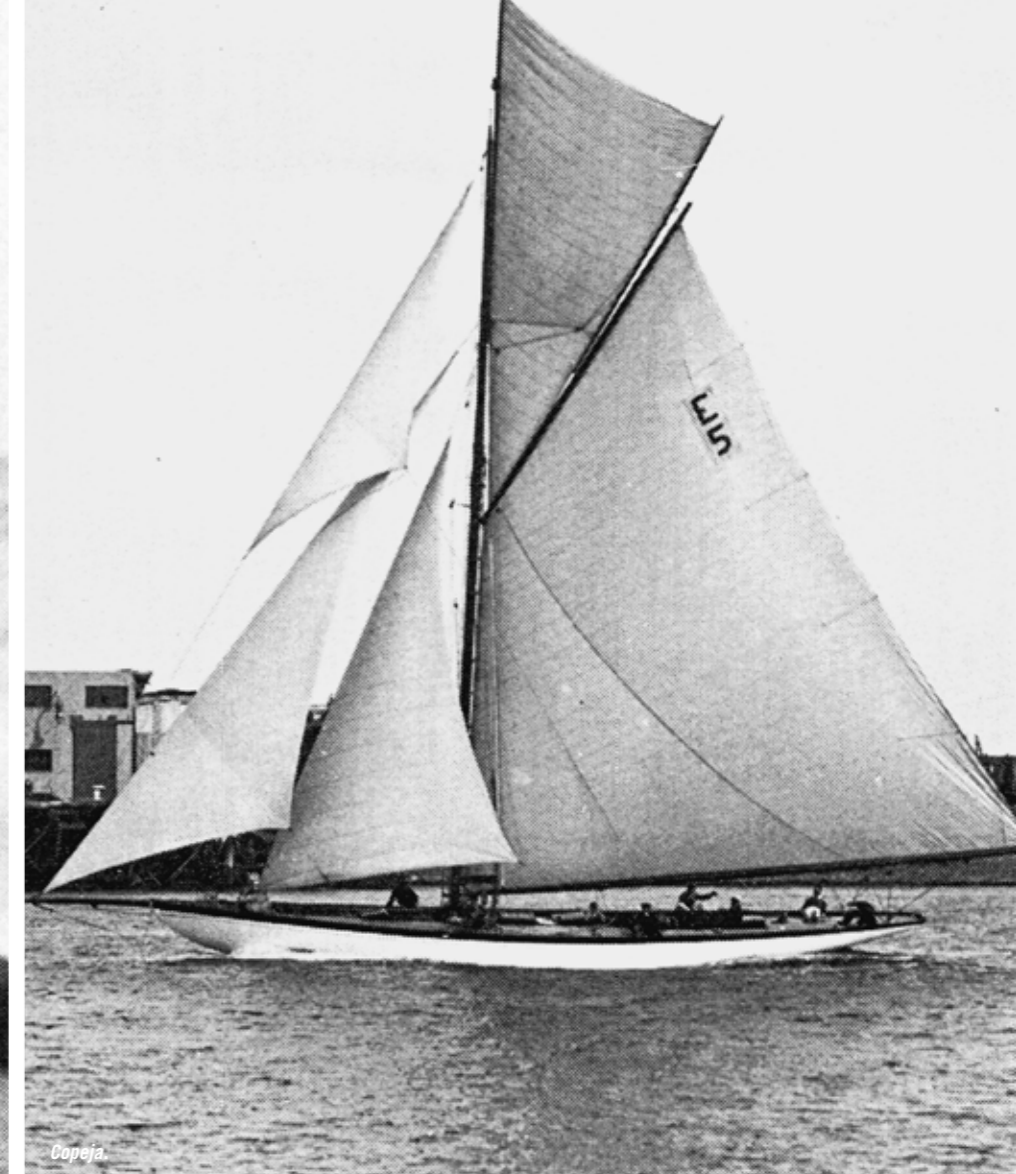
Cornelis van Rietschoten wordt op 23 maart 1926 geboren in Rotterdam. Zijn roepnaam Conny dankt hij aan zijn moeder, die vóór zijn geboorte alleen een meisjesnaam paraat had. Hij groeit op in een watersportfamilie. Er bestaan foto's

De driejarige Conny aan boord van *Copeja*, het klassieke houten jacht van zijn vader.

Uitgezwaid door supporters.

Copeja.

Met moeite wordt de genua naar beneden gehaald, nadat de spinnaker is gezet.

De eerste twintig jaren van zijn leven zijn vormend geweest

Aan de bouw van *Flyer* gingen maanden van zorgvuldige planning vooraf.

Een trofee voor het winnen van de eerste etappe op line honours.

De giek is gebroken. Deze wordt gerepareerd met een resinschroefdeksel voor de mast.

De start bij Portsmouth is gelijk een nek aan nek race tussen *Flyer* en *Neptune*.

van een driejarige Conny, breed lachend aan boord van *Copeja*, het klassieke, houten jacht van zijn vader. Het echte zeilen zal hij later leren in een Twaalfvoets Jol. Dat bootje reist mee aan dek van de kits *Maybe*, het volgende schip van zijn vader. Die ontwierp de kits samen met de opa van Conny. De naamgeving van dat schip komt van de vele vragen die tijdens het ontwerp- en bouwproces moesten worden beantwoord: "Misschien moeten we..." Opa van Rietschoten wil met *Maybe* de wereld rond. Tegen de tijd dat het schip af is, is hij echter te oud.

Dan volgt de Tweede Wereldoorlog. Die maakt niet alleen het zeilen onmogelijk, maar is ook de oorzaak van veel persoonlijk drama in de familie. In Rotterdam is de jonge Conny getuige van het bombardement op zijn stad. Zijn 18-jarige, oudste broer Jan Jacob ontsnapt aan de tewerkstelling voor de bezetters door in een roeiboot naar Engeland te peddelen, gedurende 78 uur. Later krijgen de Duitsers hem toch te pakken en wordt hij gefusilleerd, als pion in het beruchte Englandspeel. Conny's andere broer, Joan Peter, komt om het leven wanneer hij tijdens een bombardement het water van de Rijn in duikt om een overboord geslagen schipper te redden. Hierop terugkijkend zegt Conny van Rietschoten: 'Het was en blijft vreemd om als jongste kind de oorlog in te gaan en er als oudste uit te komen.'¹ Later moet hij zelf nog onderduiken. Na de oorlog komt hij in het bedrijf van zijn vader te werken, om dat op een gegeven moment over te nemen. Deze praktisch leerschool ligt in het verlengde van de strenge opvoeding die Conny heeft 'genoten'; hij heeft geen diploma's en moet zich het werk en het leidinggeven in de handelsfirma al doende eigen maken. De eerste twintig jaren van zijn leven zijn vormend geweest, zo erkent hij later.

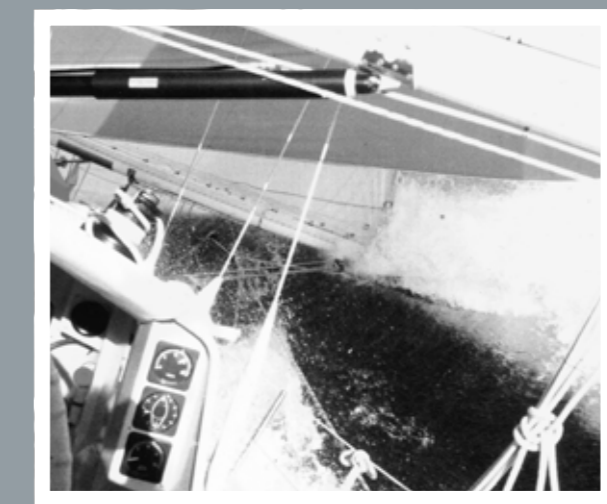
Doorpompen

Na de oorlog komt er gelegenheid om weer te gaan zeilen. Conny ontmoet Morin Scott, een Brit met een houten Draak, *Gerda* genaamd. Ze gaan er samen mee zeilen. Als Scott door zijn geld heen is, doneert Conny 200 pond om *Gerda* in de vaart te houden. In april 1947 varen ze uit. Het is nog koud. Ze houden van hard varen: 'We liepen nu keihard en wanneer we op de top van een golf planeerden, trilde het roer zo hard dat het klonk als een machinegeweer.'² Ze zullen hun echte portie geweld aan boord later nog krijgen. Nadat ze een aantal tochten met elkaar hebben gemaakt, horen ze van een wedstrijd. En niet zomaar één, het gaat om de International Gold Cup Race. Die wordt gevaren in Noorwegen, terwijl zij met hun *Gerda* in de Solent liggen. En ja, om aan de wedstrijd te kunnen deelnemen zullen ze er eerst naartoe moeten varen. Dat doen ze dan ook, in een tocht die niet eenvoudig is. Een lekkende Draak en de Noordzee zijn nou eenmaal niet helemaal voor elkaar gemaakt. Het is koud, het weer is ruw en *Gerda* heeft het minstens zo hard te verduren als de bemanning. Tijdens ruw weer bieden de kleine kuip en de razendsnel op het roer reagerende boot nauwelijks gelegenheid om de stuur-

man af te lossen. Conny kan veel beter tegen het leven benedende dan Morin, dus de taken zijn snel verdeeld: Morin stuurt en Conny zorgt voor de zeilen en het eten en drinken. Maar vooral voor de Vortex pomp. Het is een lifesaver, want de boot lekt voortdurend. En is het niet van onder de boorden, dan komt er geregeld water van bovenaf naar binnen. Eenmaal boven Texel zit Scott al negentien uur aaneen aan het roer. 'Het weer was op zijn slechtst', schrijft hij later². 'Vanuit de kajuit kon Conny door de patrijspooten aan beide kanten tegelijk groen water zien! Zoals steeds wanneer er een grote golf was overgekomen riep ik naar Conny: "Ik ben er nog." Dan ineens slaat de boot plat en loopt vol. 'Terwijl het water uit de rubber slang gutste kwam Conny's vraag: "Doorpompen?" Waarop ik "ja" antwoordde. Toen riep hij: "Zeil in godsnaam rustig tot ik dit allemaal heb weggewerkt, anders zijn we er geweest!" Het water staat op dat moment anderhalve decimeter boven de kooien. Na nog tien uur sturen (Morin) en pompen (Conny) kunnen ze eindelijk van plek wisselen. Als het weer iets rustiger wordt, valt Scott binnen in slaap. Na een tijdje vraagt hij aan de stuurman hoe het is. 'Ik weet het niet', is het antwoord van Conny, die van pure uitputting heeft zitten hallucineren. Hij dacht dat hij aan wal was, en 'bovendien had het kompas de vorm van een bord met gebakken eieren met spek aangenomen'.² Ze komen zowaar drijvend aan in Noorwegen, een prestatie waarvoor beide mannen direct tot ereleden van de jachtclub in Larvik worden benoemd.

Grondslagen voor succes

De oorlog, *Copeja*, *Maybe*, *Gerda*, het bedrijfsleven: ze vormen de voedingsbodem voor de zeilcarrière van de nog relatief onbekende Van Rietschoten. De eerste Whitbread Round The World Race wordt gehouden in 1973-1974 en dat lijkt Van Rietschoten ook wel wat. 'Ik las het boek van Chay Blyth, *Theirs is the Glory*. Die zeilde de eerste Whitbread Race mee. En toen dacht ik: dat zou nou eens een

GERDA

Gerda was een Draak, een in 1929 door de Noorse jachtontwerper Johan Anker ontworpen 'weekendzeilboot' met twee kooien. In 1948 verwierf de Draken-klasse olympische status.

L.o.a.:	8,95 m
Breedte:	1,96 m
Diepgang:	1,20 m
Romp materiaal:	hout
Waterverplaatsing:	1,6 m ³
Ballast:	1000 kg
Grootzeil:	16 m ²
Genua:	11,7 m ²
Spinnaker:	23,6 m ²

www.dragonclass.nl

FLYER

Een kits heeft twee masten, waarvan de voorste de grootste is. Van Rietschoten liet zich voor het ontwerp van *Flyer* inspireren door *Sayula*, de winnaar van de eerste Whitbread Race.

L.o.a.:	19,81 m
L.w.l.:	15,21 m
Romp materiaal:	aluminium
Waterverplaatsing:	24,6 m ³
Zeilgarderobe:	36 zeilen
Motor:	Volvo MD32A
Bouwjaar:	1977

Ontwerper:
Sparkman & Stephens
Bouwer: Huisman, Vollenhove

Op www.zeilhelden.nl is bewegend beeld te zien van *Flyer*.

WIN EEN BOEK

Morin Scott schreef in 1949 *Het verhaal van een Draak*, onder andere over zijn Noordzee-oversteek samen met de nog jonge Conny van Rietschoten. Stuur een e-mail naar info@zeilen.nl met een motivatie waarom u voor dit boek in aanmerking zou komen.

echte goede uitdaging zijn om dat zelf te doen'.³ Hoewel hij veel zeilervaring heeft, is hij onge oefend in lange-afstand wedstrijden. Dat beseft hij zelf ook en hij twijfelt. Hij maakt een lijstje met plussen en minnen. Ach, dat is pech: de pluspunten blijken veruit in de minderheid. Er staan er maar drie op: zeilervaring, competitiedrang en leidinggevendende capaciteiten. Er is nog een punt, namelijk zijn vermogen om goede mensen om zich heen te verzamelen. Zo snapt hij direct dat hij niet zijn vrienden mee moet vragen voor deze extreem zware wedstrijd. 'Behalve dat ze van mijn leeftijd zijn, zouden ze de boot te zwaar maken met een teveel aan comfort in vergelijking met de huidige generatie hot-shot sailors, met een veel professionelere attitude ten opzichte van wedstrijdzeilen.'⁴ Van Rietschoten besluit dat de kwaliteit van zijn pluspunten belangrijker zijn dan de kwantiteit. Hij schrijft zich in voor de race.

Van Rietschoten laat zich in zijn aanpak inspireren door de Finse langeafstandsloper Paavo Nurmi, die met een stopwatch in de hand zijn race indeelde, vlak voor de eindsprint dat ding weggooide en zo drie keer naar olympisch goud sprintte. Conny kiest voor een planmatige aanpak. Tegenwoordig heel normaal in de topsport, maar Van Rietschoten was in de Nederlandse zeilsport de eerste. Uiteraard heeft hij tijdens de voorbereiding de volle aandacht voor het schip, maar het menselijke aspect geeft desondanks in veel keuzes de doorslag. Zo kiest hij ervoor om de kooien afsluitbaar te maken. Dat maakt het schip weliswaar zwaarder, maar houdt de rustende bemanning droger en fitter, is zijn redenering. De bemanning lijkt dat soort keuzes zelfs al vóór de start van de race terug te betalen in fanatisme en loyaliteit, getuige de actie van de Franse kok Marcel Laurin: die laat vooraf voor de zekerheid zijn blinde darm operatief verwijderen. Hij zou er eens last van kunnen krijgen tijdens de race.

Flyer zoemt

Flyer wordt een snel en sterk schip, met een sterke, snelle bemanning. Beide zijn een verdienste van Van Rietschoten.

Hij stelt een lijst met regels op: geen alcohol aan boord, geen geklaag over het eten en geen discussies over politiek. *Flyer* laat op de Transatlantic Race, een oefenwedstrijd, direct van zich spreken door deze te winnen. De theoretische topsnelheid is 10 knopen, maar regelmatig surft ze met meer dan 16 knopen van de golven af. Over zeilen in de Roaring Forties: 'De wind nam toe tot 40 knopen of meer en *Flyer* kwam eindelijk tot leven, de golven af surft met ruim 16 knopen; ze gaf ons onze eerste echte blik op de Zuidelijke Oceaan op zijn best. Terwijl elke golf de boot oppakte was het alsof een reusachtige hand ons voorwaarts duwde. Ze begon te zoemen als een elektrische trein, vibraties trokken van achter naar voor, de boeg golf groeide hoger en hoger tot alle lawaai verdrong in opspattend water.'⁴

Flyer finish first

De garderobe bestaat uit 36 zeilen. Er wordt op het scherpst van de snede gevaren, met menige spinnaker als slachtoffer; de zeilmaker aan boord heeft het druk. Dat geldt trouwens voor iedereen: Conny heeft voor elk bemanningslid een uitgebreide functiebeschrijving opgesteld en meegenomen.

Ondanks stevige concurrentie van onder andere zeilkannonnen Robin Knox-Johnston en Eric Tabarly doet *Flyer* het goed. Heel goed. Van Rietschoten wint de eerste etappe, van Portsmouth tot aan Kaapstad, op twee uur van de nummer twee. Naast vaardigheid speelt ook geluk een rol. *Flyer* is al na een dag door de Doldrums, terwijl andere schepen langer in de windstille liggen.

Van Rietschoten blijft goed op z'n bemanning letten. In rustiger weer geeft hij telkens twee man 24 uur vrij van dienst. Dat is geen spelerei van hem. Op de eerste Whitbread Race zijn er drie mannen verongelukt. De skipper weet dat veiligheid het allerbelangrijkste is en een fitte bemanning is veiliger dan een vermoeide. Desondanks krijgen ze het nog voor de kiezen. Boven de Zuidpool is het zo koud dat Conny daarna twee maanden lang geen gevoel meer in zijn tenen heeft. Het roer gaat stuk. De motor gaat stuk. De giek breekt. Conny's arm breekt. *Flyer* komt als tweede in Auckland aan. Later drukt een squall bij Kaap Hoorn de boot plat, de mast raakt het water. Iedereen blijft gelukkig aan boord. Uiteindelijk komt *Flyer* in 55 knopen wind met 59,5 uur voorsprong op de nummer twee als winnaar over de finish.

Vier jaar later doet Conny van Rietschoten voor de tweede maal mee aan de Whitbread Race. Een hartaanval achter het stuurwiel weerhoudt hem er niet van nogmaals de overwinning in de wacht te slepen. 'Flyer Fly Fast', was het motto tijdens de races. En dat doet ze in gedachten nog steeds, als inspiratiebron voor hedendaagse zeilers. ●

¹ Zeilhelden, door Jules Bänffer.

² Het verhaal van een draak, door Morin Scott.

³ www.vanrietschotentrofee.nl

⁴ *Flyer*, door C. van Rietschoten en B. Prickthall

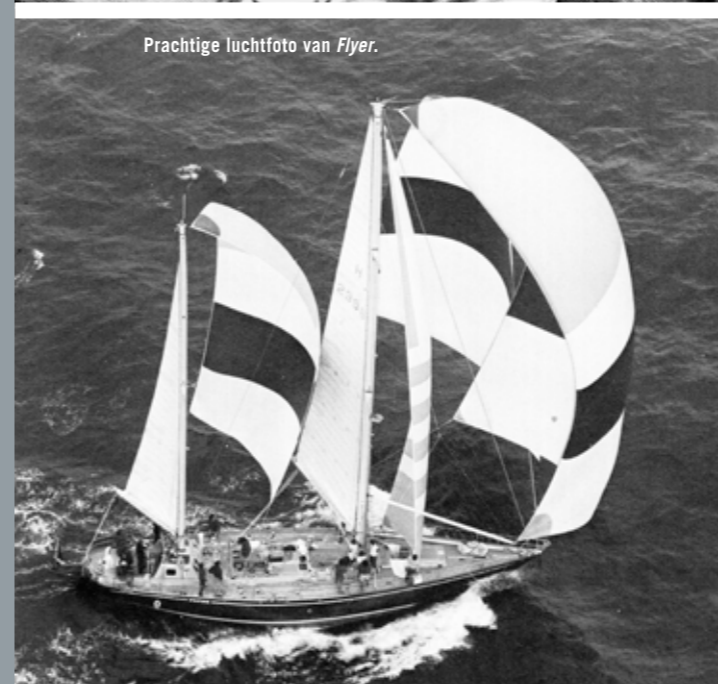

Euforie bij de finish.

'De wind nam toe tot 40 knopen of meer en *Flyer* kwam tot leven'

Adrian Fort zit uren achter de naaimachine om zeilen te repareren.

Prachtige luchtfoto van *Flyer*.

Het is zichtbaar heel koud boven de Zuidpool.